

His ve Duygularda Tecdid

Sebahattin Yaşar

Harran Üniversitesi

Özet

İnsan sayısız his ve duygularla yaratılmıştır. Bu his ve duyguların insana verilmiş amacı insanın kendi iç alemini ve dış dünyayı sağlıklı şekilde algılayabilmesidir. Bunlar, Yaratıcının rahmet hazinelerini tartarak, sıfatlarını anlayacak birer ölçü birimidir. Yirminci yüzyılın en büyük ve ciddi, etkili tecdid hareketi iman üzerinde kendini göstermiştir. Bu noktada Risale-i Nur'un en belirgin farklılıklarından biri duygu eğitimine verdiği önemdir. Bu yönüyle Risale-i Nurların en belirgin tecdidi his ve duygular üzerindedir denilebilir. Bu çalışmada Risale-i Nur'un his ve duygular üzerindeki tecdidi yönü ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler

His ve duygular, tecdid, manevi mesh, nefis terbiyesi, dünyevileşme, iman, ibadet

Risale-i Nurların en belirgin tecdidi his ve duygular üzerindedir

İnsan sayısız his ve duygularla yaratılmıştır. Bu his ve duyguların insana verilmiş amacı insanın kendi iç alemini ve dış dünyayı sağlıklı şekilde algılayabilmesidir. Bunlar, Yaratıcının rahmet hazinelerini tartarak, sıfatlarını anlayacak birer ölçü birimidir. Onun için adına da hissiyat denilmiştir.

Said Nursî, insandaki havas dediğimiz duyguların insana verilmesinin

Said Nursî,
duygu eğiti-
minde duygu ve
latifelerimizin
ebedi hayata yön-
lendirilmesinin
gereğini belirtir
ve bu duyguları
fitratlarına uygun
yönlendirmedikle-
ri sürece, insanın
sükut ettiğini
anlatır.

amacının, eşyayı ve dünyayı algılamak ve anlamak, onlardaki güzelliklerden ve nimetlerden istifade ederek yaratıcısına şükretmek olduğunu izah eder.¹

İnsanın 'kalp' ve 'akıl' olmak üzere duygularının iki merkezi olduğunu ifade eden Said Nursî, kalbin 'latife'lerin cüzdanı, aklın ise 'havas ve istidatların' defteri olduğunu belirtir. Bütün duyguların saadet-i ebediyeye yönelik olarak insana verildiğine bütün ehl-i tahkik ve keşfin ittifak ettiğini ifade eder.²

Nursî, Risale-i Nurlarda tarikat mesleğinde letaif-i aşere denen on duyguyu çeşitli yönleriyle ele almıştır. 'İnsanın mahiyet-i camiasında ve istidad-ı hayatında çok letaif var, onlardan on tanesi iştihar etmiş.'³ diyerek, bu duyguların vicdan, asap, his, akıl, heva, kuvve-i şehevîye, kuvve-i gadabîye, kalp, ruh ve sır olduğunu ifade etmiştir.

Said Nursî, duygu eğitiminde umumi, kısa ve selametli, insan fitratına en uygun olan yolu, insanın dört temel duygusuna hitap eden, dört ihtiyacı belirleyerek ortaya koyar. Bu dört temel esas, 'acz, fakr, şefkat, tefekkür'dür.

İnsana acizliğini ve fakirliğini göstererek nefsini, kalbî duygularını, akli melekelerini şefkat ve tefekkürle terbiye etmeyi amaçlamıştır.

Acz, fakr, şefkat, tefekkür yolunda nefsin terbiye metodu ise şöyledir; insan vücudunun nebati, hayvani ve insani yönünün olduğunu⁴ nazara veren Said Nursî, nefsin insanın nebati ve hayvani yönüne baktığına dikkat çeker. Nefse yapılacak en büyük hizmetin, onu insani vasıflarla terbiye etmek olduğunu söyler. Ve bunun için de aczini ve fakrını göstererek nefsi terbiye metodu uygular.

Said Nursî, duygu eğitiminde duygu ve latifelerimizin ebedi hayata yönlendirilmesinin gereğini belirtir ve bu duyguları fitratlarına uygun yönlendirmedikleri sürece, insanın sükut ettiğini anlatır. *"Evet, hakiki terakki ise, insana verilen kalp, sır, ruh, akıl, hatta hayal ve sair kuvvelerin hayat-ı ebediyeye yüzlerini çevirerek, her biri kendine layık hususi bir vazife-i ubudiyette meşgul olmaktır. Yoksa ehl-i dalaletin terakki zannettikleri hayat-ı dünyevîyenin bütün inceliklerine girmek ve zevklerinin her çeşitlerini hatta en suffisini tatmak için bütün letaifini ve kalp ve aklını nefs-i emmareye musahhar edip, yardımcı verse, o terakki değil sükuttur."*⁵

Yine Said Nursî, duyguların eğitilmesi noktasında, *"Eğer insan yalnız bir kalpten ibaret olsaydı, bütün masıvayı terk, hatta esma ve sıfatı dahi bırakmak, yalnız Cenab-ı Hakk'ın zatına rapt-ı kalp etmek lazım gelirdi. Fakat insanın akıl, sır, ruh, nefis gibi pek çok vazifedar letaifi ve hasseleri vardır. İnsan-ı kamil odur ki, bütün o letaifi kendilerine mahsus ayrı ayrı tarik-i ubudiyette hakikat canibine sevk etmekle sahabe gibi geniş bir dairede, zengin bir surette kalp bir kumandan gibi, letaif askerleriyle kahramanane maksada yürüsün. Yoksa kalp, yalnız kendini kurtarmak için askerini bırakıp tek başıyla gitmek, medar-ı ifti-har değil, belki netice-i ıstıradır."*⁶

1. Nursî, Said, *Sözler*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, Nisan, 2007, s.1053.
2. A.g.e, s.149.
3. Nursî, Said, *Lem'alar*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, Ekim- 2007, s.285.
4. Nursî, Said, *Mesnevi-i Nuriye*, Yeni Asya Neşriyat, Kasım-2007, s.329.
5. *Sözler*, s. 514.
6. A.g.e, s. 804.

Duygu eğitimi sonucunda ortaya çıkacak insan modeli, ‘insan-ı kamil’dir. İnsan-ı kamil de yalnız kalbin işlemeden meydana gelmez.

Nursî’ye göre duyguların diğer bir merkezi de kalptir. Nursî, kalbin bilmediğimiz çam kozalağı gibi bir et parçası olmadığını hisleri ile vicdanı, fikirleri ile dimağı etkileyen bir latife-i Rabbaniye olduğunu belirtir.⁷

Kalbin manevi yüksek duyguların merkezi olduğunu belirten Said Nursî, iman nurunun kalbe girmesiyle, kalbin nurlandığını, aydınlandığını ve ışıklandığını böylece üzerindeki İlahî sanat ve nakışların görüldüğünü, kendisi aydınlandığı gibi, kainatın da bu nur ile aydınlanarak, hakiki şekilde görüldüğünü izah eder.

Risale-i Nur’un dört esası olan acz, fakr, şefkat, tefekkür tariki dört duygu üzerine kurulmuştur. Acz ve fakr ile nefsi terbiye, tefekkürle akli takviye, şefkatle de kalbi tasfiye metodu uygulanmaktadır.

Kör hissiyat nedir?

İnsanda sayısız hissiyat ve duygular vardır. Bazıları şuurlidir, akli dinler; bazıları şuursuz, akli ve kalbi dinlemezler. Bazıları da kördür, sadece hazır zamanı düşünür, geçmiş ve gelecekte haberi yoktur. İşte hissin bu kör kısmı insanı insanlıktan çıkarıp, hayvani hayat derekesine indirir.

Kör hissiyat insanda galebe çaldığında, artık akıl ve kalbi dinlemez. Akıbetini görmeden hazır lezzetlerin peşinden gider. “*Hem insanda hissiyat gâlib olsa, aklın muhakemesini dinlemez. Heves ve vehmi hükmedip, en az ve ehemmiyetsiz bir lezzet-i hâzırayı, ileride gâyet büyük bir mükâfata tercih eder. Ve az bir hazır sıkıntıdan, ileride büyük bir azâb-ı müecceleden ziyade çekinir. Çünkü: Tevehhüm ve heves ve his, ileriyi görmüyor belki inkâr ediyorlar. Nefs dahi yardım etse, mahall-i iman olan kalb ve akıl susarlar, mağlûb oluyolar.*”⁸

Aslında insanın sefahate düşmesinin ve günah işleminin altında da bu his vardır. Zira her bir günahın içinde menhus bir lezzet vardır. Kör hissiyat bu lezzetin peşinde koşar ve büyük küçük günahları işler.

İçinde kör hissiyatın bulunduğu hayvani hayat mertebesi, mazi ve müstakbelden habersizdir. Sadece yaşadığı ana bakar. Hazırcıdır. Yarın gelecek büyük ve çok nimetleri görmez. Şimdiki az nimetlere, lezzetlere bakar. Oysa şimdiki azı terk edip, ilerideki çoğu kazanmak akla uygun olmalıdır.

İman, dizginini cism-i hayvaninin elinden alıp, kalbe, ruha teslim ettiği için, maziye nüfuz ve müstakbele hülul edebilir. Çünkü, kalbi ve ruhun daire-i hayatı genişler.⁹

İşte iradenin nefsin elinde olduğu bu hayat mertebesi olup insandaki akıl, nefis ve heva gibi hazır zaman dairesindeki lezzet ve menfaatlerde faal, insanîyet ve İslâmiyet sahalarında gayr-i faal olup kör hissiyata bağlıdır.

Risale-i Nur, ekser insanların bu fitne-i ahirzamanda basit hayat mertebelerinde kaldığını bildirir. “Evet, eski terbiye-i İslâmiyeyi alanların yüzde ellisi meydana varken ve ananat-ı milliye ve İslâmiyeye karşı yüzde elli lakaytlık gösterdiği halde, elli sene sonra yüzde doksan nefis-i emareye tabi

İnsanda sayısız hissiyat ve duygular vardır. Bazıları şuurlidir, akli dinler; bazıları şuursuz, akli ve kalbi dinlemezler. Bazıları da kördür, sadece hazır zamanı düşünür, geçmiş ve gelecekte haberi yoktur. İşte hissin bu kör kısmı insanı insanlıktan çıkarıp, hayvani hayat derekesine indirir.

7. Nursî, Said, *İşaratül-İcaz*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, Temmuz-1994, s.78.

8. Nursî, *Lem'alar*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul-Ekim, 2007, s.220.

9. Sözler, s.339

Sözün ve eylemin
benzer olması,
düşünce ve
duygunun da
aynı olduğunun
delilidir. Çünkü
insanın sözleri ve
eylemleri duygu
ve düşüncelerinin
sonucudur.
Davranışların
birbirine
benzemesi,
kalplerin birbirine
benzemesi
tehlikesini
getirir. Kalplerin
benzeşmesi aynı
davranışları
yapmaya sevk
eder.

olup, millet ve vatani anaşılığa sevk etme ihtimalinin düşünülmesi ve o belaya karşı bir çare taharrisi, yirmi sene evvel beni siyasetten ve bu sıradaki insanlarla uğraşmaktan kat'iyyen men etmiş.”¹⁰

Ayet-i Kerime’de hayvani hayat mertebesine düşüşü anlatan manevi meshi nazara veren Bakara Suresi de insanların karakterce de hayvanlaştıklarını haber vermektedir.

Manevi mesh ne demektir?

Mesh, hem suret hem siret olmak üzere iki türdür. Manevi mesh, ahlak ve karakterdeki düşüklükle sonuçlanan psikolojik değişme iken, hakiki mesh veya tam mesh ahlaki çöküntü ile birlikte hayati ve şekli beden değişikliğini de doğuran dönüşümdür. İsrailoğullarında ve Hıristiyanlıkta tam mesh vuku bulmuştur. Ancak Hazret-i Muhammed’in ümmetinden tam meshin kaldırıldığı hadislerle bildirilmektedir.

İnsanlar nefislerinin kölesi oldukları zaman şeklen, sureten değil, fakat sireten yani huy ve karakter itibariyle herhangi bir hayvanın karakterine girmiş olurlar. Bunlar şeklen insan görünümünde görünseler de manada hayvan mertebesindedirler.

Risale-i Nur’da, bu meseleyle ilgili, Lemaat’ta şöyle bir tespit vardır; “Şu medenilerden çoğunun eğer içini dışına çevirirsen, görürsün. Başta maymunla tilki, yılanla ayı, hınzır, sireti olur suret. Gelir hayali karşısına postlarıyla, tüyleri. İşte şununla görünür meydandaki asarı.”¹¹

“Cazibedar hizmeti heva ve hevesi teşci ve arzuları tatmindir. O heva ise, insanın mesh-i manevisine sebeptir.”¹²

Ayette tam manevi mesh olan ve maymuna dönüşen insanlar dikkat çekicidir. Çünkü maymun taklitçidir, düşünce ile hareket etmez. Tamamen içgüdüleriyle hareket ederler. Taklit maymun için bir meziyettir, dolayısıyla maymun ne kadar iyi taklit ederse, o kadar değerli. Maymunun ayırıcı vasfı taklit, insanın ayırıcı vasfı tahkiktir.

Mesh olmuş insan önce giyim, kuşam, yeme, içme gibi basit şeylerle değişime başlar, kişi ya da toplumun tabiatını almaya ve onlar gibi davranmaya, taklit ettikleri kişiler gibi davranmaya ve onlar gibi düşünmeye başlar. Eylemleri, düşünceleri ve en sonunda da duyguları da benzeşir, çünkü artık kalpleri birbirine benzemiştir.

Sözün ve eylemin benzer olması, düşünce ve duygunun da aynı olduğunun delilidir. Çünkü insanın sözleri ve eylemleri duygu ve düşüncelerinin sonucudur. Davranışların birbirine benzemesi, kalplerin birbirine benzemesi tehlikesini getirir. Kalplerin benzeşmesi aynı davranışları yapmaya sevk eder.

Onun için belki de tecdidin en dikkat çekici ve belirgin yansımaları hislerdedir. Yani bir tecdid hareketi hisleri nasıl etkilemişse, ister istemez hisler etrafında gelişen, duyguları, davranışları da etkiler. Olumlu da olsa, olumsuz da olsa hisler, yenilenmenin çok net görülebildiği duygu alanlarıdır. Olumlu

10. Nursi, Said, *Emirdağ Labikası*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, Şubat-2008, s.56.

11. *Sözler*, s. 1157.

12. A.g.e, s. 1157.

etkileşim ulvi hisleri, olumsuz etkileşim ise, suffi hisleri uyandıracaktır.

İşte Bediüzzaman Said Nursî, İbrahim Suresi, 3. ayette, “Onlar dünya hayatını ahrete seve seve tercih ederler.” tehdid-i İlahîsinin hemen arkasınca, ‘Bu zamanda ahiretin elmas gibi nimetlerini lezzetlerini bildiği halde dünyevi kırılacak şişe parçalarını ona tercih etmek, ehl-i iman iken, ehl-i dalalete o hubb-u dünya ve o sır için tabi olmak tehlikesi’ aslında kör hissiyatın sebebiyle bulaşan dünyevileşme hastalığının mü’minlerde bir manevi meshe sebep olduğunu bildirir.”¹³

Meshedilen insanlar dünyevileştiklerinden sırf dünya metaini elde etmek ve midelerini doldurmak için Allah’ın emrini yerine getirmezler ve iradelerini kullanmazlar. Allah da onları iradesi olmayan, sırf midesi için yaşayan zelil ve maskara maymunlara çevirmiştir.

Eğer denilse, bu kadar elim ve karanlıklı, müşkülâtı yola nasıl ekser insanlar gidiyorlar?

“Elcevap, içine düşmüş bulunuyorlar, çıkamıyorlar. Hem insandaki ne-bati ve hayvani kuvveleri, akibeti görmedikleri ve düşünemedikleri ve o insandaki letaif-i insaniyeye galebe ettikleri için çıkmak istemiyorlar, hazır ve muvakkat lezzetle müteselli oluyorlar.”

Nurun İlk Kapısı, sayfa 23’te Said Nursî, fitne cereyanına ve mümessiline ve onun tesirinde kalanları ikaz eder ve şöyle söyler. “Ey müvesvis! Bilir misin misalin neye benzer. O derece belahet kesbetmiş bir sarhoşa benzer ki, arslanı attan, darağacını salıncaktan, cerahatlı yarayı kırmızı gülden fark etmez.”

Risale-i Nurlar, bu zamanda peşin zarar ve elemi, kar ve kazancı gösteriyor

Evet, bu fitne-i ahir zamanda ıslah, yani hayvani hayat mertebesinin ıslahı, bu dünyada peşin zarar ve elemi, kar ve kazancı göstermekle olacağını hatırlatır.

Bir tecdidin en güçlü göstergelerinden birisi, hisler üzerinde oluşturduğu te’sirdir. İşte Bediüzzaman’ın yaptığı en önemli tecdid, insanın düşünce ve davranışlarının esasını oluşturan ve insanı azim günahlara sürükleyen kör hissiyatın nasıl mağlup edileceğini göstermesidir. Bu yüzden Risale-i Nur, ekser eserleri muvazene şeklinde anlatıp, insanın bu asırdaki iki deşetli haline, Kur’ân eczanesinden devalar sunar.

Akibeti görmeyen kör hisler nasıl mağlup edilir?

Said Nursî, imanın içindeki lezzeti ve günahların içindeki elemi hazır zamana getirip, aklın ve kalbin kulağına tastik ettirerek, kör hissiyatı mağlup eden bir eğitim modeli sunar.

Dünyayı olması gereken değerde görmek ve aşırılıklardan uzaklaşarak yaşayabilmek için sadece bilgi düzeyinde bir bilinç yetmez. Aynı zamanda bu bilinci, yaşanabilir hale getirecek eğitimin, hisleri yönlendirme ile de yapılması gerekmektedir. Çünkü dünyevileşme hastalığının (bile bile dünyayı ahirete tercih etme) arkasında asli olarak hissi- kalbi bağımlılıklar bulunmaktadır.

Bir tecdidin en güçlü göstergelerinden birisi, hisler üzerinde oluşturduğu te’sirdir. İşte Bediüzzaman’ın yaptığı en önemli tecdid, insanın düşünce ve davranışlarının esasını oluşturan ve insanı azim günahlara sürükleyen kör hissiyatın nasıl mağlup edileceğini göstermesidir.

13. Nursî, Said, *Hutbe-i Şamiye*, Yeni Asya Neşriyat, Temmuz-2000, s. 13.

Said Nursî'nin,
dünyevileşme
hastalığının
sebebi olarak
gördüğü akibet
düşüncesinin göz
ardı edilmesi, yani
akibeti görmeyen
kör hissiyatın
varlığıdır. Çünkü
bu his ile insan
şimdiki bir dirhem
lezzeti ilerideki
bir batman lezzete
tercih eder.

İşte Bediüzzaman, İbrahim Suresi, 3. ayette bu konuyu dikkat çekerek, bu hususları, hisler muvahecesinde değerlendirip, bir tecdid yaparak, farklı ve yeni bir eğitim modeli sunmuştur. Bediüzzaman, kırılacak cam parçasını, baki elmaslara tercih etmek şeklinde tanımladığı sefaheti, bilgi eksikliğinden ziyade duygu bağının veya hislerin sebebiyle olduğunu vurgulamaktadır.

Dünyevileşme bir hissi bozulmadır

Dünyevileşme hastalığı bu asrın en önemli sorunlarından. Said Nursî, bu asırda iki dehşetli halden birisi olarak, dünyevileşme sorununu nazarlara sunar.

Said Nursî'nin, dünyevileşme hastalığının sebebi olarak gördüğü akibet düşüncesinin göz ardı edilmesi, yani akibeti görmeyen kör hissiyatın varlığıdır. Çünkü bu his ile insan şimdiki bir dirhem lezzeti ilerideki bir batman lezzete tercih eder. İşte insanda akibet düşüncesi eğer belirleyici olmazsa, geçici olanı bakiye tercih etmekle hazır, dünyevi, fani lezzetleri daha fazla önemsemektedir. Bu sorunun çözümü değerlerin yerli yerine konmasıyla mümkündür. Nitekim değerlerin yerli yerine konmamasının sebebi olarak da, hissiyat-ı insaniyenin akıl ve kalbe galebe etmesi olarak tespit etmiştir.

Bu tarz değerlere sahip bir bireyi, doğru değerlere ve hayata yönlendirebilmek için onu sadece bilgilendirmek değil, aynı zamanda belki de daha önemlisi, duygusal olarak motive etmek gerekecektir. Bunun yolu da, dünya merkezli bir hayatın neden elemli olduğunu ortaya koymak, bunu idrak ettirmek ve hissettirmekle olacaktır. Yani dünyadaki nefsanî, şehevanî lezzetlerin akibetini bu dünyada göstermek gerekecektir.

Said Nursî'ye göre, sadece akli ispatlar maalesef dünyevileşmenin önüne geçmek için yeterli değildir. Bunu da Hutbe-i Şamiye'de şöyle belirtir, "Bu zamandaki küfr-i mutlakın ve fenden gelen dalaletin ve sefahatten gelen tiryakiliğin inadı karşısında, Cenab-ı Hakki tanıtırdıktan sonra ve Cehennem'in vücudunu ispatla ve onun azabıyla insanları fenalıktan, seyyiattan vazgeçirmek; ondan, belki de yirmiden birisi ders alabilir, ders aldıktan sonra da, 'Cenab-ı Hak gafuru'r-rahim'dir, hem Cehennem pek uzaktır' der, sefahatine devam edebilir. Kalbi, ruhu hissiyatına mağlup olur."¹⁴

Dünyevileşmenin ana bağı muhabbet ise, çözümünde de bu bağ kullanılmalıdır. Yani bu duygunun mecrasını değiştirmesi ile hastalık başlıyorsa, tedavinin de bu duygunun asıl mecrasına sevkî ile mümkün olacaktır. İşte bu yaklaşım, Said Nursî'nin eğitim anlayışındaki en önemli prensiplerden birisidir. Çünkü Nursî, eğitimde insana verilmiş istek ve duyguların tümüyle iptalini talep etmeyi değil, bunların doğru mecrasına sevk edilmesini benimser.

Eserlerinde de bu yolu benimsemiştir. İşte bu yüzden, 'Kur'an-ı Hakimin sırr-ı icazıyla, hakiki bir tefsiri olan Risale-i Nur, bu dünyada bir manevî Cehennemi dalalette gösterdiği gibi, imanda dahi bu dünyada manevî bir Cennet bulunduğunu ispat ediyor. Ve günahların ve fenalıkların ve haram lezzetlerin içinde, manevî elim elemeleri gösterip hasenat ve güzel hasletlerde ve hakaik-ı şeriatın amelinde Cennet lezaizi gibi manevî lezzetler bulunduğunu ispat ediyor. Sefahet ehlini ve dalalette düşenleri o cihetle, akli başında olanlarını kurtarıyor.'¹⁵

Buna örnek olarak da, seyahat-ı hayalîyesi ile imanlı bakış açısı ve bu bakış neticesinde aldığı lezzeti, gaffetli bakış açısı ve bu bakış neticesindeki lemi mukayese ederek anlatır.

Netice olarak Said Nursî'nin eğitim metodunda doğru bir insan tasavvuru yer almaktadır. İnsan sadece akıldan ibaret bir varlık değildir. Önemli olan onun duygularıdır. Ona göre duygunun eğitimi onun etkileneceği tarzda yapılmalıdır. Bu asır insanının da dünyevileşme hastalığına çare olarak, gerçekçi bir insan tasavvuru (duygu ve hislerini yok saymadan) ile beraber insana verilen donanımların ve istidatların doğru ve yerinde kullanabilmesini sağlayacak eğitim ve öğretim yapılmasıyla sorunlar çözülecektir.

Peki dünyevileşmenin (bile bile tercihin) nedeni nedir?

Nefis yaratılışı gereği, İslâmiyet'e uymamaktadır. Kalp ise yaratılıştaki temizdir, selimdir. Fakat nefsin İslâmiyet'e uymak istememesi hastalığı, kalbe sirayet eder, kalp de uymak istemez. İslâmiyet'e inansa bile uygulaması zor gelir. Bakara, 9. ayette, 'Kalplerinde hastalık vardır' ayetinden yola çıkarak, hastalık tedavi edilmedikçe hakiki iman da oluşmaz. Bu zamanda, akıl yolu ile kalpte hasıl olan iman ile, kalpteki selimiyeti muhafaza için sahip olunan iman beraber olmalıdır. Eğer akıl yoluyla hasıl olan iman yalnız kalır; ibadet, amel-i salih, zikir, evrat ve istiğfar ile desteklenmezse, bu suretten ibaret kalan bir imandır. Çünkü bu durumda kalp zayıftır. Nefis ona hakimdir. Böyle insanlar bilse bile yapmaz, 'dünya hayatını bile bile ahirete tercih ederler' (İbrahim Suresi, 3) ayetinin ikazına maruz kalırlar.

Hakikaten bu gün bakıldığında, gençlerin sefahate girmesi, çoğu zaman bilmemesinden kaynaklanmıyor. Bile bile bir tercih söz konusudur. İşte bunun sebebi, kalplerin hasta olması ve nefsin kalbe hakim olmasıdır.

İnsan ruhu, iman nuru ile harekete gelir. Eğer ruh iman nuru ile beslenmezse ruhun ihtiyaçları ve hisleri farklılaşacak, fitrat ve adetullah kanunlarına zıt temayülât ortaya çıkacak, bu temayülâtlardan da insan fiilleri ve davranışları oluşacaktır. İşte bu noktadan hareketle insan ruh programını bozamaz ve imanla inkişaf ettirirse, temayül ve hislerini kontrol edebilir. Hayır ise yapar, şer ise kendini çekmeye çalışır. Daha kör hisler onu yanlış yola sevk edip, mağlup edemez.

Said Nursî'ye göre dünyevileşmenin ardında hastalanmış bir uzv-u insani vardır. İnsana verilmiş her bir uzuv, duygu ve cihazatın bir amacı vardır. Şayet bunlar dünya odaklı kullanılırsa, asli vazifelerini icra edemezler. "Nasıl bir uzv-u insani hastalansa, yaralansa sair aza ve vazifelerini kısmen bırakıp, onun imdadına koşar; öyle de hırs-ı hayat ve hıfzı, zevk-i hayat ve aşkı taşıyan ve fitrat-ı insaniyede derc edilen bir cihaz-ı insaniye, çok esbap ile yaralanmış, sair letaifi kendisiyle meşgul edip, sükut ettirmeye başlamış, vazife-i hakikiyelerini onlara unutturmaya çalışıyor. Hem nasıl ki cazibedar, sefihane, şarhoşane, şaşaalı bir eğlence bulunsa, çocuklar ve serseriler gibi, büyük makamlarda bulunan insanlar ve mesture hanımlar dahi o cazibeye kapılıp hakiki vazifelerini tatil ederek iştirak ediyorlar. Öyle de, bu asırda hayat-ı insaniye, hususan hayat-ı içtimaiyesi öyle dehşetli, fakat vazifeli elim, fakat meraklı bir vaziyet almış ki, insanın ulvî latifelerini ve kalp ve aklını nefis-i emaresinin arkasına düşürüp pervane gibi o fitne ateşlerine düşürtüyor."¹⁶

İnsan ruhu, iman nuru ile harekete gelir. Eğer ruh iman nuru ile beslenmezse ruhun ihtiyaçları ve hisleri farklılaşacak, fitrat ve adetullah kanunlarına zıt temayülât ortaya çıkacak, bu temayülâtlardan da insan fiilleri ve davranışları oluşacaktır.

*Risale-i Nur
eserleri tahkiki
imanı netice
verdiğinden,
tahkiki imana
sahip bir insan
attığı her adımda
Allah bizi görüyor
inancı içerisinde
olduğundan, her
adımını daha
şuurlu, daha
inancın gereği
içinde atacaktır.*

“Evet, hayat-ı dünyeviye için zaruret derecesinde olmak şartıyla, bazı umur-u uhreviyeye muvakkaten tercih edilmesine ruhsat-ı şer’iye var. Fakat, yalnız bir ihtiyaca binaen helakete sebebiyet vermeyen bir zarara göre tercih edilmez, ruhsat yoktur. Halbuki bu asır, o damar-ı insaniyi o derece şırınga etmiş ki, küçük bir ihtiyaç ve adi bir zarar-ı dünyevi yüzünden elmas gibi umur-u diniyeyi terk eder.

Evet, insanîyetin yaşamak damarı ve hıfz-ı hayat cihazı, bu asırda israfatla ve iktisatsızlık ve kanaatsızlık ve hırs yüzünden bereketin kalkmasıyla ve fakr u zaruret, maişet ziyadeleşmesiyle o derece o damar yaralanmış ve şerait-ı hayatın ağırlaşmasıyla o derece zedelenmiş ve mütemadiyen ehl-i dalalet nazar-ı dikkati şu hayata celp ede ede o derece nazar-ı dikkati kendine celp etmiş ki, edna bir hacat-ı hayatiyeyi büyük bir mesel-i diniyeye tercih ettiriyor.

Bu acip asrın bu dehşetli hastalığına ve dehşetli marazına karşı Kur’ân-ı Mucizü’l-Beyanın tiryaki misal ilaçlarının naşiri olan Risale-i Nur dayanabilir ve onun metin, sarsılmaz, sebatkâr, halis, sadık fedakar şakirtleri mukavemet edebilir. Öyleyse, her şeyden evvel onun dairesine girmeli, sadakatle, tam metanet ve ciddî ihlas ve tam itimadla ona yapışmak lâzım ki, o acip hastalığın tesirinden kurtulsun.”¹⁷

Yoksa günümüzde yaşanan pek çok cinayetler, terör hadiseleri, kargaşa kaçınılmaz hale gelecektir. İşte burada da aklı, vicdanı, kalbi harekete geçirecek Risale-i Nur derslerine ve eğitim metoduna ihtiyaç duyulmaktadır.

Risale-i Nur’da kör hissiyatı mağlup eden eserlerden örnekler

İman- ibadet bağlamında kör hissiyat

İmanda meydana gelen tecdid bütün bir yaşam alanını etkilemektedir

Tecdidin en belirgin görünme alanlarının başında iman noktası gelmektedir. İman bir yaşam biçimidir. Bu yaşam biçiminin asra göre değişiklikler arzemesi haliyle iman noktasında da asra göre hüküm gerekliliklerini istemektedir.

Said Nursî’nin eserlerinde temel bir bakış açısı bu noktada kendini göstermektedir. Bu temel yaklaşımı ‘İman ve Küfür Muvazeneleri’ adı altında bir müstakil eser olarak hazırlamıştır. Burada imanlı bir bakış açısıyla yaşanan hayat ile imansız, yani küfür içindeki bir bakış açısı ile oluşan hayat mukayeseli olarak dikkatlere sunulmaktadır.

Risale-i Nur eserleri tahkiki imanı netice verdiğinden, tahkiki imana sahip bir insan attığı her adımda Allah bizi görüyor inancı içerisinde olduğundan, her adımını daha şuurlu, daha inancın gereği içinde atacaktır. Yani insanın günah kapıları olan uzuvları böyle bir inançla beslendiği için; gözüyle baktıklarında, kulaklarıyla işittiklerinde, aklıyla düşündüklerinde, ayaklarıyla gittiği yerlerde hep hakkı, hakikatı, doğruyu ve İlâhî rızayı arayacaktır. Böyle bir beslenme içerisindeki insanın elbette davranışların kökeni olan hisleri, duyguları, meyilleri de o inanç etrafında gelişecek ve faydalı meyveler verebilecektir.

İnsandaki hislerin etkilendiği ve şekillendiği temel nokta işte burası-

dır. Yani iman hislerin nasıl kullanılacağına dini çerçevesini çizmektedir. Bu takdirde hisler belli sınırları olan, bir merkezden emir alan ve hesabı sorulabilir bir mekanizma içinde varlığını sürdüren bir yapıda yer almak durumunda kalmaktadır.

İnsandaki bu hazırcı hislerin mağlup edilmesi ve çerçevesinin çizilmesi pek çok zulümleri ortadan kaldıran bir sonuç ortaya koymaktadır.

Modern dünyada artık insan daha ahirete gitmeden düşüncesinin bu dünyadaki neticelerini aramaya meyilli hale gelmiş bulunmaktadır. Çünkü insan nisyana, unutmaya yatkındır. Ahiret, cennet, cehennem daha ileride olduğundan insanın inancı olsa da, içindeki nefis ve şeytan hazır lezzetlere dikkatleri çekmekte ve işlediği günahlar için de “daha ömrün var, daha tövbe edebilirsin, Allah nasıl olsa affedicidir” diyerek yanlışlara sevk edilmektedir.

İşte burada akıl ve kalp birlikteliği devreye girerek, Risale-i Nur derslerindeki ömrün kısa olması, ecelin her an insanın kapısını çalabileceği gerçeği, ölümün öldürülememesi ve gelmesi muhakkak olan bir şeyin uzak da olsa yakın olduğu hakikatini gözler önüne sermesi, yine hazır, şimdiki gören kör hissiyata göstermekte ve onu mağlup etmektedir.

Risale-i Nurlarda imanlı hayat, hem dünya hayatının hem de ahiret hayatının saadetini netice veren bir ‘şecere-i tuba’ ağacına benzetilmektedir. Dolayısıyla geçmişte akla hücum edilmediğinden, o zamanın muhakkikleri, iyilik yapanlar için ahirette cennet vaadi yapmışlar, kötülük yapanlar için de sadece ahirette cehennem tehdidini ifade etmişlerdir. O zamanlarda hastalıklar da kalbi bağlanmak noktalarında olduğundan bu nasihatler yeterli gelmiştir. Sadece kalbi marazlar def edilmiş ve tedavi yolu bu şekilde olmuştur. Nitekim tarih içerisindeki bütün müceddidler bu yolu izlemişlerdir. Ama kıyamet asrında ise, dine hücum fen ve felsefeden yapıldığından hem akli hem kalbi temizleyecek, tedavi edecek bir metoda ihtiyaç bulunmaktadır. İşte Kur’ân’ın bu asra bakan ayetlerini tefsir eden Said Nursî, hem kalbi marazları def edecek, ‘La ilahe illallah ile imanınızı yenileyiniz’ hakikatini nazarlara sunan, ibadetler, zikir, dua ve tevekkül yolunu hem de farklı farklı bilimlerin Allah’ın varlığı ve birliği ile ilgili akla verdiği şüpheleri izale edecek akli ve mantıki inanç delillerini gözler önüne sermiştir.

Yani Kur’ân’ı Allah’a götüren bir yol olarak takdim ederken, aynı zamanda kainatın da kendisini, ilimler ayağıyla Allah’a götüren birer hakikat manzumesi olduğunu göstermiştir. Yani bu inançla, bütün bilimler Allah’ındır, dolayısıyla her bilim mana-i harfi, yani yaratıcısını göstermesi yoluyla Allah’a götüren birer delildir denmektedir. Yani Kur’ân gibi, kainat da okunmayı bekleyen bir ‘kitab-ı kebir-i kainat’tır.

Burada en önemli şey, yapıcısı olmadan nasıl bir sanat vücuda gelmiyorsa, kitap katibi gösteriyorsa, köy bir muhtarın varlığını akla getiriyorsa, o zaman kainattaki bütün mevcudat da bir Vacibu’l-Vücut’u akla getirmektedir.

Risale-i Nur’a göre gerçek ilim, ancak mana-ı ismiyle değil, mana-i harfiyle yani yaratıcısı ile birlikte düşünülen bilgidir. Zaten bu nazarla insan, kendisinin, dünyanın, kainatın başı boş olmadığını, bir idare edenin, bir

*Risale-i Nurlarda
imanlı hayat,
hem dünya
hayatının hem de
ahiret hayatının
saadetini netice
veren bir ‘şecere-i
tuba’ ağacına
benzetilmektedir.
Dolayısıyla
geçmişte
akla hücum
edilmediğinden,
o zamanın
muhakkikleri,
iyilik yapanlar
için ahirette
cennet vaadi
yapmışlar,
kötülük yapanlar
için de sadece
ahirette cehennem
tehdidini ifade
etmişlerdir.*

Âhirete îmânın kişisel ve toplumsal hayatımızda motive edici birçok etkisinden söz edebiliriz. Günlük hayattaki iş ve davranışlarımızdan tutun, âile ve toplumla olan ilişkilerimize varıncaya kadar hayâtımızın her safhasında 'iyi insan' olmak adına bize katkı sağlayacak bir özelliğe sahiptir.

yönetenin, bir rızıklandıranın, bir ilim ve kudret sahibi Saniin varlığını düşününce, kul olarak da bir dayanak noktası ve medet noktası bulmuş oluyor ki bu başlı başına bir ihtiyaçtır, bir gerekliliktir

Ahirete imanın 'kör hissiyata' etkisi

Ahirete imanın dünyadaki faydalarına baktığımızda, birey, aile ve toplum hayatına dönük pek çok kazançlar görülmektedir.

Âhirete îmânın kişisel ve toplumsal hayatımızda motive edici birçok etkisinden söz edebiliriz. Günlük hayattaki iş ve davranışlarımızdan tutun, âile ve toplumla olan ilişkilerimize varıncaya kadar hayâtımızın her safhasında 'iyi insan' olmak adına bize katkı sağlayacak bir özelliğe sahiptir. Âhirete îmân eden insan, elbette onu kazanmak için mücâdele etme gayretini göstermelidir. Bu anlamda iman sahibinin dünyanın geçici zevklerine/heveslerine tamah etmeyeceği açıktır. Bu kimse evvelâ yaratıcısına olan kulluk görevini îfâ için gayret gösterecek, daha sonra kendine, âilesine, topluma ve dünyâda hayatını idâme ettirebilmesi kastıyla deyim yerindeyse huzûru/mutluluğu için yaratılmış ne varsa onların da hukukuna riâyetle hareket edecektir. Kendisine can veren Rabbinin emir ve yasaklarına kulak verecek, O'nun koyduğu hükümlerle amel etmeye gayret gösterecek, hatası/günâhı olsa da acziyetini farkedip, kendisini affedecek bir Rabbi olduğunu bilip tevbe etme hissiyatını vicdanında duyacaktır.

Fânî hayatın mutlaka bir gün son bulacağı (kıyâmet) gerçeğini hatırlıdan çıkarmayarak, Rabbinin râzı olacağı bir kul olma yolunda çaba sarfedecektir. İbâdet ve taatlerinde daha özenli olacak, kendisine bunca nimeti veren Rabbine şükran borcunu en iyi şekilde yerine getirmeye çalışacaktır.

İbadetlerin dünyevi faydaları

Bir bütün halinde ibadetlerin dünyevi ve uhrevi pek çok faydaları bulunmaktadır. Hatta ilimler bu faydaları keşfe çalışmaktadır. Normal şartlarda ibadetlerde aslanan Allah'ın rızasını kazanmaktır. Allah emrettiği için yapmak veya yapmamaktır.

Gelin görün ki, asr-ı kıyamette hazırcı hale gelen insanlık, yaptığı işlerdeki ücreti hemen görmek ve almak istemesi neticesinde, Kur'ân'ın bu hakikatleri de bu asırda ön plana çıkarılmış bulunmaktadır.

O zaman ibadetlerin sadece uhrevi hayata dönük faydaları değil, dünyayı da tanzim eden cihetleri ortaya konulma ihtiyacı hasıl olmuştur. İşte Kur'ân tefsiri olan Risale-i Nur eserlerinde, ibadetlerin dünyevi neticeleri de ortaya çıkarılmış, hazırcı olan insanın aldanmaması için nefsin bir aldatmacası olan bu hilenin de, önüne geçilmiş olmaktadır.

Elbette ibadetlerin ahirete bakan yönü olduğu gibi, dünyaya bakan yönü de bulunmaktadır. Tabi ibadetin asıl gayesi Allah'ın rızasını kazanmaktır, dünyevi ve uhrevi faydaları ise nefsi teşvik ve motive etmek içindir. Şayet ibadetteki dünyevi ve uhrevi faydalar asıl gaye edinilir ise, o zaman ibadetin Allah katında bir değeri, bir önemi kalmaz. Yani Allah bu gaye ile ifa edilen ibadetten razı da olmaz, hoşnut da olmaz.

İşte burada bu asırdaki konuyla ilgili tecdid, nefsi teşvik ve motive edici kavramları çerçevesinde aldatıcı olan nefsin tuzağına düşülmemesi masla-

hatıyladır. Yani bir anlamda nefse de, kör hissiyata da, Allah'ın rızası, ahiretteki kazanımlar ve bir de hazırıcı olan insan beklentilerine cevap olacak dünyevi pek çok faydalar ortadadır denilmektedir.

İllet, ibadet yapmamızı gerekli kılan ana sebeptir. Hikmet ise, yaptığımız ibadetten hâsıl olan maddi ve manevi faydalardır. Yukarıda vermiş olduğumuz ifadelerle göre, amel ve ibadetin en büyük illeti (yapılma gerekçesi) emr-i İllâhî olması, en büyük neticesi ve hikmeti ise rıza-ı İllâhîyi kazanmaktır.

“Niçin ibadet ediyorsun?” şeklindeki bir sorunun cevabı “Rabbim emrettiği için!” şeklinde olacaktır. Bu emri tutmanın gerek dünyada, gerek âhirette pek çok da faydası vardır. Ama ibadet bu faydalar için yapılmaz; bunlar meselelerin hikmet yönüdür, dememiz ve öyle mülahaza etmemiz gerekir.

Üstad'ın ibadetlerdeki dünyevi faydaları zikretmesi, zayıf insanları ibadete alıştırmak ve teşvik etmek içindir. Çünkü insanda nefis var ve nefis tabiatı itibarı ile maddeci ve faydacıdır. İbadetlerdeki maddi ve dünyevi faydalar zikredilirse, nefis ibadete iştahla sarılır. Ama bu faydalar insanın kalp ve ruh dünyasına da sızmamalıdır. Çünkü fayda mülahazası nefis için motive ve teşvik olurken, kalp ve ruh için ifsat ve tahriptir.

Bir bütün halinde Risale-i Nur'un dünyevi faydaları

Nitekim bu çerçevede, Risale-i Nur'la meşguliyetin dünyevî ve uhrevî faydaları da ifade edilmektedir.

Risâle-i Nur'u yazmanın uhrevî ve dünyevî pek çok faydaları olduğu, bunların da:

Ehl-i dalâlete karşı manen mücahede etmek,

Üstadına neşr-i hakikatte yardım etmek,

Müslümanlara îmân cihetinde hizmet etmek,

Kalem ile ilmi tahsil etmek,

Bazan bir saati bir sene ibadet hükmüne geçen tefekkürî ibadeti yapmak

İmân ile kabre girmektir.

Beş türlü de, dünyevî faydaları var:

Rızıkta bereket,

Kalpte rahat ve sürur,

Maîşette sühûlet,

İşlerinde muvaffakiyet,

Talebelerle faziletini almakla, bütün Risâle-i Nur talebelerinin dualarına hissedar olduğu ve bunların yakında gençlik tarafından idrak olunup, üniversitenin bir Nur mektebi haline döneceği yazılıyor.¹⁸

Yani buradan da anlaşılıyor ki, “İlerideki büyük kazancı görmeyip, hazır-daki lezzetlerle lezzetlenmek isteyen nefse, işte imanın içindeki ve imanla birlikte ibadetlerin, iyiliklerin, hayır ve hasenatın daha dünyada iken bile pek çok faydaları senin iyilik yapman için akli, mantıki bir delil değil midir? Sen dünyevi, hazır faydalar peşinde değil miydin? İşte sana dünyevi faydalar.” denilmektedir.

İllet, ibadet yapmamızı gerekli kılan ana sebeptir. Hikmet ise yaptığımız ibadetten hâsıl olan maddi ve manevi faydalardır. Yukarıda vermiş olduğumuz ifadelerle göre, amel ve ibadetin en büyük illeti (yapılma gerekçesi) emr-i İllâhî olması, en büyük neticesi ve hikmeti ise rıza-ı İllâhîyi kazanmaktır.

18. Nursî, Said, *Hizmet Rehberi*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, Mayıs-2007, s.108.

Said Nursî, kör hissiyatın en fazla acı tesirinin görüldüğü gençlik dönemine, müstakil bir Gençlik Rehberi isimli bir eser vererek göstermiştir. Bu eserde gençliğin geçiciliğine nazarları çevirmiş ve bu dönemde pek çok yanlış adımların atılabileceğine dikkatleri çekerek uyarmıştır.

Aynı şekilde, küfrün ve küfürle birlikte oraya çıkan haramların, günahların, yanlışların içindeki elim elemleri, kederleri, dünyevi sıkıntıları, vicdan azabını, hapis elemi ve hastalıkların tasanını gösterip, daha ahrete gitmeden, cehennemle karşılaşmadan daha dünyada iken kederler, elemeler, sıkıntılar baş göstermektedir. Bir incir yedirip, yüz tokat vuran bu lezzetler ne kadar akla uygun ve ne kadar mantıklıdır? şeklinde, kör hissiyatla atılacak adımların ne derin belaları daha dünyada iken yaşatacağı dikkatlere sunulmaktadır.

Nitekim namazın, orucun, zekatın ne gibi dünyevi faydalarının bulunduğu günümüz bilim dünyasının tespitlerinde görülmektedir. Namazda aklın, kalbin, ruhun bir teneffüs etmesi, insanı dünyevi bir rahatlamaya, sıkıntılardan sığınmaya sevk etmesi günümüz insan psikolojisinde yerine başka bir şeyin konulamayacağı bir gerçekliktir.

Beklenen faydanın hasıl olması için ibadetlerimizi, zamanında ve devamlı yapmalıyız. Nitekim Allah Resulünün de, az da olsa devamlı olan ibadeti tavsiye ettiğini görüyoruz. Devamlı yapmamız gereken ibadetlerden birisi ve en önemli namazdır. Aslında namaz bütün ibadetlerin fihristesidir.

Dolayısıyla namaz bütün ibadetlerin manasını ruhunda taşır ve hepsinden kendi üzerinde bir çizgi bulundurur. Diğer ibadetler, ara sıra insanın omzuna biner; insan da onları eda eder, vazifesini yerine getirir. Fakat namaz, devamlı insanın Allah'la alakasını temin eder, rahmetle irtibatını devam ettirir. Bu yönüyle onunla boy ölçüşecek ikinci bir ibadet yoktur.

Yine oruç ibadetiyle, bedeni pek çok sıkıntılar, hastalıklar ibadetlerin neticesi itibarıyla ortaya çıkmaktadır.

Yine zekatla birlikte bireysel ve sosyal pek çok vakıanın önüne geçilmektedir. Zekatla fakir zengine hürmet eder, dua eder hale gelmektedir. Aksi durumda ise, hırsızlıklar, hak ve hukuk gaspları, belalar toplum hayatını yaşanmaz hale getirmektedir.

Yani insanlar sadece kör hissiyatın etkisiyle, hazır lezzetlerini, dünyevi neticelerini düşünseler bile, yine de aklın, mantıken, ilmen bu birey ve toplum hayatını düzene koyan ibadetlere hayatlarında ciddi yer vermek durumundadırlar.

Ama zaten ibadetleri yapmak ve kötülüklerden sakınmak neticesini, sadece Allah'ı razı etmek amacı çerçevesinde yapsalar bile, bu hasıl olacaktır. Ama kör hissiyatı mağlup etmek anlamında bile bu dünyevi, hazır neticeler yeter artar bile.

Gençlik Rehberi'nde 'kör hissiyat'

Said Nursî, kör hissiyatın en fazla acı tesirinin görüldüğü gençlik dönemine, müstakil bir Gençlik Rehberi isimli bir eser vererek göstermiştir. Bu eserde gençliğin geçiciliğine nazarları çevirmiş ve bu dönemde pek çok yanlış adımların atılabileceğine dikkatleri çekerek uyarmıştır. "Evet, gençlik damarı akıldan ziyade hissiyatı dinler. His ve heves ise kördür, akibeti görmez; bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzete tercih eder; bir dakika intikam lezzeti ile katleder, seksen bin saat hapis elemlerini çeker; ve bir saat sefahet keyfiyle, bir namus meselesinde, binler gün hem hapsin,

hem düşmanın endişesinden sıkıntılarla ömrünün saadeti mahvolur.”¹⁹

“Buna kıyasen, biçare gençlerin çok vartaları var ki, en tatlı hayatını, en acı ve acınacak bir hayata çeviriyorlar. Ve bilhassa şimalde koca bir devlet, gençlik hevesatını elde ederek, bu asrı fırtınalarıyla sarsıyor. Çünkü akibeti görmeyen kör hissiyatla hareket eden gençlere ehl-i namusun güzel kızlarını ve karılarını ibahe eder. Belki hamamlarında erkek, kadın beraber çıplak olarak girmelerine izin vermeleri cihetinde, bu fuşşiyatı teşvik eder. Hem serseri ve fakir olanlara zenginlerin mallarını helal eder ki, bütün beşer bu musibete karşı titriyor.”

“İşte bu asırda, insana hücum eden bu iki dehşetli hale karşı, Risale-i Nur’un elmas gibi keskin kılıçlarıyla mukabele etmek lâzımdır. Yoksa, o biçare genç, hem dünya istikbalini, hem mesud hayatını, hem ahiretteki saadetini ve hayat-ı bakiesini azaplara, elemelere çevirip mahveder. Ve su-i istimal ve sefahatle hastahanelere ve hayatın taşkınlıkları ile hapisanelere düşer.”

İnsanlığı bu derece tehdit eden tehlikelerin Risale-i Nur’da geçmesi elbette bu tehlikeyi ortadan kaldıracak Kur’ânî çarelerin de Nurlarda bulunduğunu akla getiriyor.

Evet, bir genç, hapiste, yirmi dört saat her günkü ömründen tek saatini beş farz namaza sarf etse ve ekser günahlardan hapis mani olduğu gibi, o musibete sebebiyet veren hatadan dahi tövbe edip sair zararlı, elemli günahlardan çekilse, hem hayatına, hem istikbaline, hem vatanına, hem millete, hem akrabasına büyük bir faydası olduğu gibi, o on, on beş senelik fani gençlikle, ebedi parlak bir gençliği kazanacağını, başta Kur’ân-ı Mucizü’l-Beyan, bütün kütüb ve suhuf-u semaviye kati haber verip müjde veriyorlar.

Evet, o şirin, güzel gençlik nimetine istikametle, taatle şükretse, hem ziyadeleşir, hem bakileşir, hem lezzetlenir. Yoksa hem belalı olur, hem elemli, gamlı, kabuslu olur gider; hem akrabasına, hem vatanına, hem milletine muzır bir serseri hükmüne geçirmeye sebebiyet verir.

Kör hissiyatı mağlup etmenin yollarından olan imanın, ibadetlerin, tesettürün, ahirete imanın bir bütün halinde daha dünyada iken ne gibi lezzetler içerdiğini gösteren pek çok örnekler bulunmaktadır.

Asr-ı kıyamet, asr-ı saadete yaklaşıldığı bir dönemin adıdır. İnsanlık tarihi düz bir çizgi üzerinde ilerlemediğinden yani dairesel döngü bir döngü olarak ilerlediğinden insanlık yine geldiği noktaya doğru gitmektedir. Yani karanlıkların, cehaletin en yoğun yaşandığı orta çağ nasıl yerini asr-ı saadete bırakmışsa, asr-ı kıyamet de yerini asr-ı saadet uygulamalarına terk edecektir.

İşte bu asırdaki uygulamalar da yine tecdid ile asr-ı saadeti gerektirmektedir. Yani aklın, kalbin birlikteliğiyle atılan adımları gerekli kılmaktadır.

Tesettür Risalesi ve kör hissiyat bağlantısı

Günümüzde yaşanan pek çok kadın cinayetlerinin nedenlerine bakıldığında cinayeti işleyen bu kör hislerin etkisinde hareket ettiği, cinayete muhatap olanların bir kısmının ise, kadın için fitri bir ibadet olan tesettürünün olmamasından kaynaklandığı görülmektedir.

*İnsanlığı bu
derece tehdit
eden tehlikelerin
Risale-i Nurlarda
geçmesi elbette
bu tehlikeyi
ortadan kaldıracak
Kur’ânî çarelerin
de Nurlarda
bulunduğunu
akla getiriyor.*

19. Nursi, Said, *Sözler*, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, Nisan-2007, s.241.

*Tesettür,
kadına daha
dünyada iken
kazandırmaya
başlayan bir
ibadettir. Tesettür,
Kur'ân-ı Kerim'de
ayetlerle kadınlara
emredilmiş olan
bir ibadettir.
Tesettürün de
pek çok dünyevî,
uhrevî ve şahsî
ve toplumsal
faydaları vardır.*

Tesettür, kadına daha dünyada iken kazandırmaya başlayan bir ibadettir. Tesettür, Kur'ân-ı Kerim'de ayetlerle kadınlara emredilmiş olan bir ibadettir. Tesettürün de pek çok dünyevî, uhrevî ve şahsî ve toplumsal faydaları vardır.

İslâm'a uygun olarak örtünmenin, dünya hayatı açısından faydalarını, hikmetlerini ve gerekliliğini Said Nursî, Tesettür Risalesi'nde sosyolojik ve psikolojik açıdan ele almaktadır.

Tesettür, kadınlar için fitrîdir ve yaratılışları gereği tesettüre ihtiyaçları vardır. Çünkü kadınlar zayıf ve nazik olarak yaratıldıklarından, kendilerini ve hayatından ziyade sevdikleri yavrularını koruyacak bir erkeğin himaye ve yardımına muhtaçtırlar. Bir kadın, kendini sevdirmek ve nefret ettirmemek ve nefrete mâruz kalmamak için örtünmeye yaratılışı gereği bir meyli vardır.

Kadınların onundan altı yedisi, ya ihtiyardır, ya çirkindir ki, ihtiyarlığını ve çirkinliğini herkese göstermek istemezler. Ya kıskançtır, kendinden daha güzellere göre çirkin düşmemek veya tecavüzden ve ırzına, namusuna söz gelmesinden ve bu gibi bir suç ile töhmet altında kalmaktan korkar; tecavüz gibi elim bir olaya mâruz kalmamak ve kocası nazarında hıyanetle suçlanmaması için, yaratılış gereği tesettür isterler.

İnsan sevmediği ve nefret ettiği adamların bakışından sıkılır, rahatsız olur. Elbette açık saçıklık kıyafetine giren güzel bir kadın, kendisine bakmasından hoşlandığı erkeklerden onda iki üçü varsa, yedi sekizinden nefret eder.

Hem henüz güzelliği bozulmamış, güzelliğini kaybetmemiş bir güzel kadın, nazik olduğundan ve olumsuzluklardan pek çabuk etkilendiğinden, kendisini adeta göz hapsine sokan pis bakışlardan elbette sıkılır.

O şefkat madeni ve erkeğin ebedî hayat arkadaşı olan kadınların, tecavüz gibi toplumun yüzkarası bir ihanete maruz kalmaması ve bu ihtimal neticesinde gelebilecek, kadın fitratı için tamamen bir yıkım ve zillet olan hallere düşmemesi ve pis bakışların, şehvi arzularını tatmin edecek âdi bir mal olarak gördükleri aşağı duruma alçalmaması ve o bakışların verdiği rahatsızlık ve mânevî esaretten ve sefaletten kurtulması ancak ve ancak tesettür ile olabilir.

Kadınlar günah işlemekte erkeklere asla yetişemez. Gayr-ı meşru bir ilişkide erkek hiçbir zarar etmezken, kadın pek çok zarar eder. Evet, sekiz dokuz dakika bir zevki son derece acılaştırır sebep; sekiz dokuz ay ağır bir çocuk yükünü zahmetle çekmekle beraber, himayesiz, sahipsiz bir çocuğun sekiz dokuz sene ağır yükünü taşımak gibi, o sekiz dokuz dakika gayr-ı meşru zevkin belâsını çekmek ihtimalidir.

Ne yazık ki, günümüzde çoklukla bu olay gerçekleştiğinden, kadın, yaratılışı gereği şiddetle kendisine haram olan erkeklerden korkar ve kendini sakınmak ister. Bu açıdan tesettürle, nâmahremi iştahını açmamak ve tecavüzüne meydan vermemek için, zayıf fitratı örtünmeyi emreder ve kuvvetli ihtar eder. Tesettürü kadının bir siperi ve kalesi, olduğunu gösterir.

Kadın ve erkek arasında gayet esaslı ve şiddetli münasebet, muhabbet

ve alâka, yalnız dünyevî hayatın ihtiyacından ileri gelmiyor. Evet, bir kadın, kocasına yalnız dünya hayatına özel bir hayat arkadaşı olmayıp, ebedî hayatta da ona ebediyen refakat edecek bir hayat arkadaşıdır.

Madem ebedî hayatta da kocasına hayat arkadaşıdır; elbette, ebedî arkadaşı ve dostu olan kocasının bakışından başka, diğer erkeklere kendi güzelliğini göstermemek ve onu darıltmamak ve kıskandırmamak lâzım gelir.

Madem mü'min olan kocası, iman sırrıyla, onunla alâkası yalnız dünya hayatına mahsus değildir, yalnız nefsi ve şehvî arzuların tatmini için kullandığı ihtiyaç da değildir. Yalnız güzellik vaktine mahsus, geçici bir muhabbetle bağlandığı üç günlük dünyanın üç günlük arkadaşı da değildir.

Hâlbuki kadın, sonsuzluk âleminde erkeğin sonsuza kadar devam edecek hayat arkadaşı olduğu için, ebediyete yakışır esaslı ve ciddi bir muhabbetle, bir hürmetle kıymet verilmeye lâyıktır. Hem yalnız gençliğinde ve güzellik zamanında değil, aksine ihtiyarlık ve çirkinlik vaktinde de o ciddi hürmet ve muhabbete mazhar olması gerekir.

Elbette buna karşılık, kadın da kendi güzelliğini yalnız kocasının nazırına tahsis ve muhabbetini yalnız ona vermesi, insaniyetin gereğidir.

Bir ailenin mutluluğu, erkek ve hanım arasındaki karşılıklı güven, samimi hürmet ve muhabbetle devam eder. Tesettürsüzlük ve açık saçıklık, o güveni bozar, o karşılıklı hürmet ve muhabbeti de kırar.

Evlilik müessesesinin korunması için de şiddetle tesettüre ihtiyaç vardır. Zira açık saçıklık toplumda fuhşiyatı artırıp evlenmeleri azaltarak aile kurumunun tahrip olmasına, nesillerin bozulmasına sebep olur.

Tesettüre riayetsizlik açık saçıklığı yaygınlaştırır. Bu da toplumda erkeklerin duygularının aşırı derecede cinsellik üzerine yoğunlaşması, cinsel ahlaklıkların çoğalması, namus ve emniyetin zayi olması ve zamanla neslin tıbben zayıflaması gibi acı sonuçları doğurur.

Risale-i Nur eserleri tefsirlerde pek de ele alınmamış olan ince bir konu olarak karşımızda duran hisleri ele almış ve onların sağlıklı kullanımını gündeme getirmiştir.

Sonuç

Yirminci yüzyılın en büyük ve ciddi, etkili tecdid hareketi iman üzerinde kendini göstermiştir. İman bir bütün halinde zamanın şartları ve değişkenlikleri ile tecdidi gerekli kılarken, imanın etkisi altındaki bütün alt katmanlarında da bu yenilenme kendini gösterebilmektedir.

İmandaki tecdid, önce hislerde, duygularda sonra da davranışlarda kendini göstermektedir. Yani imandaki yenilikler günlük hayatı şekillendirmekte ve davranış olarak görünür hale gelmektedir. Onun için denilebilir ki, tecdidin en belirgin görüldüğü merkezlerden birisi hisler, duygulardır.

Bütün güzel ve çirkin davranışlar bir hissin olumlu veya olumsuz kullanılmasının sonucudur. Olumlu gelişen hislere ulvi hisler, olumsuz gelişenlere ise, sufi hisler denilmektedir. Demek ki hisleri harekete geçirmeden hiçbir gelişmenin olması söz konusu değildir.

Bir ailenin mutluluğu, erkek ve hanım arasındaki karşılıklı güven, samimi hürmet ve muhabbetle devam eder. Tesettürsüzlük ve açık saçıklık, o güveni bozar, o karşılıklı hürmet ve muhabbeti de kırar.

*Nefsin insanda
varlığı, bir
tecdid-i
imanı gerekli
kılmaktadır. İnsan
sürekli bir etki
altındadır. Her an
bir yenilenmenin
içindedir. Buna
teceddüt kanunu
denmektedir. İşte
bu kanun, insan
duyguları için de
geçerlidir.*

Said Nursi'de tecdidin kalbi önce imandadır. İmanı taklitten tahkike taşımak bir yenilenmenin sonucudur. Bu itibarla Risale-i Nur bir bütün halinde bu yenilenmenin ürünüdür. Onun için de Risale-i Nurlara küresel anlamda bir tecdid-i iman hareketi demek de mümkündür.

Nefsin insanda varlığı, bir tecdid-i imanı gerekli kılmaktadır. İnsan sürekli bir etki altındadır. Her an bir yenilenmenin içindedir. Buna teceddüt kanunu denmektedir. İşte bu kanun, insan duyguları için de geçerlidir.

Her şey değişirken insan duygularının durağanlığını söyleyemeyiz. Onu etkileyenler değiştiği gibi, onun tedavi biçimi de değişmektedir. Bunun için her asrın duygular üzerindeki etkileri ve tedavi uygulamaları da farklı farklı olmuştur.

İşte yirminci asırda, bu hisleri tedavi etmenin formülünü Risale-i Nur içermektedir. Buna da kör hislerin mağlup edilmesi metodu denilmektedir.

Yine dua ve tevekkül ile hayra olan kabiliyetin artmakta, istiğfar ve tövbe ile de şerre olan meyıl kesilmektedir. Bu Risale-i Nur'un hisleri mağlup etmede ve yönetmede önerdiği bir ibadet halidir. Yani şahs-ı manevi kavramı içinde insanın hem hayır yapma kabiliyeti artmakta hem de şerlere gitme, şerleri işleme kabiliyeti azalmaktadır.

Abstract

Man has been equipped with infinite senses and feelings in order he can perceive his inner and outer worlds in a healthy way. These senses and feelings are units of measurement that can understand the attributes of the Creator and measure the treasures of His mercy. Risale-I Nur being the most efficient and innovative movement has demonstrated its effects in the area of belief. The most distinctive features of Risle-I Nur is the emphasis it lays on the education of feelings. This essay will investigate the innovative aspect of Risale-I Nur in the training of senses and feelings.

Key Words

Senses, feelings, innovation, spiritual anointment, training of soul, secularization, belief, worshipping

